EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 24.11.2020
COM(2020) 755 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE NING EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE,

19. aprilli 2012. aasta määruse (EL) nr 386/2012 kohaldamise hindamine

{SWD(2020) 282 final}

I. HINDAMISE TAUST

Intellektuaalomandi õigused toetavad ettevõtjaid ja loojaid, kes töötavad välja uusi paremaid ja tõhusamaid tooteid, tehnoloogialahendusi ja teenuseid. Need õigused innustavad ka tegema akadeemilisi ja teadusuuringuid, looma kunstiteoseid ja meelelahutust ning kõike seda jagama. Intellektuaalomandi õigused aitavad leiutajatel, autoritel ja kohalikel kogukondadel saada oma töö eest tasu ja panustada ühiskonna arengusse. Intellektuaalomandi õigused võivad aidata väikeettevõtjatel ja idufirmadel leida investoreid. Nad aitavad ettevõtetel laieneda ja eksportida, tehes arvukamatele tarbijatele kättesaadavaks suurema valiku tooteid, luues samas uusi ja hästi tasustatud töökohti[1]. Peale selle tagavad intellektuaalomandi õigused tarbijatele kindluse ostetavate toodete kvaliteedi ja päritolu suhtes.

Intellektuaalomand on ELi jaoks väga tähtis. Euroopa paistab silma oskusteabe, loovuse ja innovatsiooni poolest. 2016. aastal langes ELi intellektuaalomandi õiguste mahukate majandusharude[2] arvele 82 % ELi ekspordist, mis tähendab ligikaudu 182 miljardi eurost kaubandusbilansi ülejääki[3]. Patentide, kaubamärkide, autoriõiguste, disainilahenduste ja geograafiliste tähiste abil kaitstakse ELi tööstust ebaausa kopeerimise eest, mille taga on konkurendid, kes ei ole investeerinud loovusesse ega teadus- ja arendustegevusse. Intellektuaalomandi süsteemiga pakutakse kaitset ka kuritegelike organisatsioonide eest, kes petavad tarbijaid ja ettevõtjaid halvasti valmistatud (ja sageli ohtlike) odavate koopiatega. Võltsitud kaubad võivad avaldada tõsist mõju tarbijate tervisele ja ohutusele ning tekitada kahjulikke tagajärgi keskkonnale. Võltsimise ja piraatlusega tegelevatel kuritegelikel organisatsioonidel on üleilmne haare ning nende vastu saab võidelda vaid avaliku ja erasektori ning kodanikuühiskonna ühiste jõupingutustega nii ELis kui ka koostöös kolmandate riikidega.

2009. aastal rajas komisjon intellektuaalomandi õiguste rikkumisega tegelevate era- ja avaliku sektori sidusrühmade mitteametliku võrgustiku, nimetades selle võltsimis- ja piraatlusalaseks vaatluskeskuseks (edaspidi „vaatluskeskus“). Selle põhieesmärgid olid

- hinnata ELis toime pandud intellektuaalomandi õiguste rikkumiste ulatust ja mõju;
- parandada koostööd nende vahel, kes tegelevad intellektuaalomandi õiguste kaitse ja täitmise tagamisega;
- jagada õiguskaitse parimaid tavasid ning
- suurendada tarbijate teadlikkust.

[1] Võrreldes ettevõtjatega, kes intellektuaalomandi õigusi ei kasuta, on intellektuaalomandi õigusi omavate ettevõtjate tulu töötaja kohta keskmiselt 29 % suurem ja nad maksavad 20 % suuremat palka. Allikas: EPO ja EUIPO kolmas uuring *Intellectual property rights intensive industries: contribution to economic performance and employment in the European Union* (2019).

[2] EPO ja EUIPO kolmas uuring *Intellectual property rights intensive industries: contribution to economic performance and employment in the European Union* (2019). OECD ja EUIPO uuringu aruandes loetakse intellektuaalomandi õiguste mahukaks sellist majandusharu, kus on rohkem intellektuaalomandi õigusi töötaja kohta kui kõigis majandusharudes keskmiselt. Aruande kohaselt on intellektuaalomandi õiguste mahukad majandusharud koondunud tootmis-, tehnoloogia- ja äriteenuste sektorisse.

[3] Komisjoni talituste töödokument *Report on the protection and enforcement of intellectual property rights in third countries*, 8. jaanuar 2020, SWD(2019) 452.

2010. aastal kutsus Euroopa Liidu Nõukogu komisjoni üles täpsustama vaatluskeskuse volituste, ülesannete ja rolli ulatust,[4] mille tulemusel tegi komisjon ettepaneku viia vaatluskeskus Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) haldusalasse.

2012. aastal anti määrusega (EL) nr 386/2012[5] (edaspidi „määrus“) vaatluskeskus, mis nimetati ümber intellektuaalomandiga seotud õigusrikkumiste Euroopa vaatluskeskuseks, üle EUIPO-le koos muude ülesannetega, mille eesmärk oli hõlbustada liikmesriikide ametiasutuste, erasektori ja ELi institutsioonide tegevust intellektuaalomandi õiguste rikkumise vastases võitluses. Need ülesanded lisandusid EUIPO põhiülesandele hallata ELi kaubamärkide ja disainilahenduste süsteeme ning võimaldada selliste õiguste registreerimist ELi tasandil.

Määruses on täpsustatud, et EUIPO „korraldab, haldab ja toetab [---] intellektuaalomandiga seotud õigusrikkumiste Euroopa vaatluskeskuse (edaspidi „vaatluskeskus“) egiidi all kogunevate ekspertide, ametiasutuste ja sidusrühmade kohtumisi“. 31. detsembriks 2019 oli vaatluskeskuses 123 esindajat liikmesriikide ametiasutustest, asjaomasest sektorist, tarbijaorganisatsioonidest ja kodanikuühiskonnast ning mitmesugustest rahvusvahelistest organisatsioonidest ja institutsioonidest, nagu OECD, Maailma Tolliorganisatsioon, Euroopa Patendiamet, Euroopa Parlament ja Europol. Vaatluskeskuse koosolekutel osalevad ka komisjoni eri talituste ametnikud.

Käesolevas aruandes hindab komisjon määruse rakendamist ja toimimist, vaadeldes, kas selle algsed eesmärgid on endiselt asjakohased ning kas neid on täidetud tõhusalt ja sidusalt[6]. Aruanne ei hõlma EUIPO tegevust, mis jääb väljapoole määruse kohaldamisala, st kaubamärkide ja disainilahenduste registreerimist, ning EUIPO üldist toimimist.

Komisjon algatas hindamise 2016. aastal. Välistöövõtja tegi uuringu, mis avaldati 2018. aastal[7]. Uuringu käigus tuvastatud kõige olulisem piirang oli see, et hindamist alustati liiga vara, sest esimesed tulemused hakkasid ilmnema aastatel 2015–2017. Hindamise täiustamiseks laiendas komisjon seda EUIPO igasugusele määrusest tulenevale tegevusele kuni 31. detsembrini 2019.

Käesolevas aruandes, mille komisjon esitab Euroopa Parlamendile, nõukogule ning sotsiaal- ja majanduskomiteele, võetakse kokku hindamise järeldused. Lisatud komisjoni talituste töödokumendis selgitatakse üksikasjalikult hindamise meetodit, lähtestsenaariumi ja järeldusi.

II. HINDAMISE JÄRELDUSED

Hindamisel vaadeldi määrust ja seda, kuidas EUIPO oli seda rakendanud, lähtudes viiest standardsest hindamiskriteeriumist: i) tulemuslikkus, ii) tõhusus, iii) sidusus, iv) asjakohasus ja v) ELi lisaväärtus.

---

[4] Nõukogu 1. märtsi 2010. aasta resolutsioon intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta siseturul (2010/C 56/01).

[5] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. aprilli 2012. aasta määrus (EL) nr 386/2012, millega antakse Siseturu Ühtlustamise Ametile (kaubamärgid ja tööstusdisainilahendused) intellektuaalomandi õiguskaitsega seotud ülesannete täitmine, sealhulgas avaliku ja erasektori esindajatest koosneva intellektuaalomandiga seotud õigusrikkumiste Euroopa vaatluskeskuse moodustamine (ELT L 129, 16.5.2012, lk 1).

[6] Hindamist nõutakse määruse artikliga 8.

[7] Technopolis, *Evaluation of the application of Regulation 386/2012*, 2017, kättesaadav veebis aadressil https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f92d8b87-1dce-11e8-ac73-01aa75ed71a1/language-en.

A. Asjakohasus

Asjakohasuse kriteeriumi osas uuriti, mil määral on määruse algsed eesmärgid endiselt asjakohased ja kooskõlas praeguste vajadustega.

EUIPO-le määratud ülesanded saab rühmitada nelja peamisesse valdkonda:

1) teadustegevus ja teabe jagamine intellektuaalomandi rolli, intellektuaalomandiga seotud rikkumiste ulatuse ja mõju ning intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise ja rikkumiste ennetamise parimate tavade kohta;

2) teadlikkus intellektuaalomandist, seahulgas võltsimise ja piraatluse riskidest ja kahjulikust mõjust;

3) koostöö ametiasutuste vahel ning ametiasutuste ja intellektuaalomandi õiguste omanike vahel, sealhulgas intellektuaalomandi õiguskaitse tagamist toetavate vahendite ja tehnoloogiate väljatöötamise ja edendamise kaudu, ning

4) koostöö kolmandate riikide intellektuaalomandi ametitega intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisel.

Hindamisel jõuti järeldusele, et kõik EUIPO-le määratud ülesanded on asjakohased ka praegu.

Internetis jätkub laialdane autoriõigustega kaitstud sisu, näiteks filmide, muusika ja spordiülekannete ebaseaduslik pakkumine ja tarbimine. Aastatel 2012–2016 tekitas piraatlus muusikasalvestiste tööstusele ELis kahju keskmiselt 200 miljonit eurot aastas ja tööstus kaotas 1 300 töökohta. Võltsitud kauba import ELi suurenes 85 miljardilt eurolt 2013. aastal (5 % ELi koguimpordist) 121 miljardile eurole 2016. aastal (6,8 % ELi koguimpordist),[8] mille tagajärjel vähenes ettevõtjate tulu ja maksutulu ning kadusid töökohad.

Töövõtja korraldatud küsitluste tulemused ja avaliku konsultatsiooni käigus saadud tagasiside näitasid suurt üksmeelt määrusega EUIPO-le määratud ülesannete asjakohasuse küsimuses.

Ehkki mõni sidusrühm – eelkõige mõni kaubamärkide omanike esindaja – väljendas kahtlust kolmandate riikide ametiasutustega tehtava koostöö suhtes, pidas 62 % avalikus konsultatsioonis osalenutest sellist koostööd siiski tähtsaks. Töövõtja küsitletud sidusrühmad olid nõus, et paljud võltsitud kaubad on pärit kolmandatest riikidest ning et palju saaks ära teha, et paremini mõista ja käsitleda võltsimist kolmandates riikides, eelkõige Hiinas, Kagu-Aasias ja Lõuna-Ameerikas. On tõsi, et võltsimise ja piraatlusega ei ole võimalik tulemuslikult võidelda, tegutsedes vaid siseturul ja eirates võltsitud toodete valmistamise kohti või turustamise kanaleid. Peale selle kahjustab Euroopa kaubamärkide võltsimine ja ELi autoriõigusega kaitstud sisu ebaseaduslik levitamine kolmandates riikides Euroopa ettevõtjaid.

Kõik sidusrühmad ei toeta ühtmoodi EUIPO ülesannet edendada jälgimis- ja jälitamissüsteeme, mis aitavad eristada ehtsaid tooteid võltsitud toodetest. Mõni kodanik on väljendanud muret eraelu puutumatuse pärast ning õiguste omajad peavad selliseid süsteeme üldjuhul standardimiseks sobimatuks, kuna sellist lahendust, mis sobib kõigile, ei ole. Kuigi

[8] *Trends in Trade in Counterfeit and Pirated Goods*, Illicit Trade, OECD Publishing, European Union Intellectual Property Office, 2019. See uuring ei hõlma liidus valmistatud ja tarbitud võltsitud ja piraattooteid ega digitaalseid piraattooteid, mida turustatakse veebis.

jälgimis- ja jälitamislahendustele tuleks tagada vaba konkurents, peaks VKEdel ja tarbijatel olema hõlbus juurdepääs kasutusel olevaid tehnilisi lahendusi käsitlevale teabele. EUIPO saab suurendada teadlikkust ja parandada läbipaistvust, soosimata konkreetseid tooteid. Pool (54 %) avalikus konsultatsioonis osalenutest ning 82 % neist, kes liigitusid spetsialistide ja organisatsioonide kategooriasse, leiavad, et EUIPO ülesanded selles valdkonnas on olulised.

Hindamise käigus ei avastatud määrusega EUIPO-le määratud ülesannetes ühtki lünka.

B. Tulemuslikkus

Komisjoni taotletud vahetu tegevuseesmärk oli tagada, et vaatluskeskusel on oma tegevuse tulemuslikuks elluviimiseks vajalik taristu. Enne määruse vastuvõtmist tegelesid vaatluskeskuse haldamisega kolm komisjoni talituste töötajat. 2019. aasta lõpuks oli EUIPO vaatluskeskuses 55 töötajat. EUIPO kulutused määrusest tulenevale tegevusele olid 2012. aastal 2,4 miljonit eurot ja 2019. aastal 11,7 miljonit eurot.

EUIPO laiendas vaatluskeskuse võrgustikku, täites kodanikuühiskonna organisatsioonide ja mitme asjakohast oskusteavet omava organisatsiooni kaasamisega lüngad selle algses ülesehituses. 2019. aasta lõpuks oli vaatluskeskuses 123 esindajat, kellest kaheksa esindas tarbijaid ja muid kodanikuühiskonna organisatsioone. Üldjuhul kaasab EUIPO oma sidusrühmade võrgustiku aktiivselt tööprogrammide kavandamisse ja elluviimisse. Mõni sidusrühm on sellegipoolest märkinud, et mõnel üksikul erandjuhul ei konsulteerinud EUIPO nendega piisavalt.

Hinnang on positiivne ka EUIPO ellu viidud tegevusele. Samas – ehkki ta peab korralikult arvestust oma tegevuse üle – peaks EUIPO kehtestama jälgimismehhanismid, et hinnata oma tegevuse mõju ja kulutasuvust, parandada prioriteetide seadmist ja kavandamist ning toetada tulevasi hindamisi.

Töövõtja uuringus jõuti järeldusele, et EUIPO panustas selgelt intellektuaalomandi õiguste tulemuslikku kaitsmisse, aidates saavutada asjaomasest sektorist sõltumatul viisil kõiki eesmärke. Samamoodi leidis 43 % avalikus konsultatsioonis osalenutest, et EUIPO on saavutanud head või väga head tulemused intellektuaalomandi õiguste kaitse parandamisel. Spetsialistide ja organisatsioonide seas oli sellega nõustunute määr kõrgem (68 %).

EUIPO töötas välja läbipaistva metoodika intellektuaalomandi õiguste rikkumise ulatuse ja mõju kindlaksmääramiseks, mis on väga oluline ülesanne. Samuti on EUIPO vaadelnud oma teadustegevuses intellektuaalomandi õiguste mahukate sektorite panust majandusse ja intellektuaalomandi rolli ettevõtjate tulemuslikkuses. Paljude muude teemade hulgas on EUIPO andnud väärtuslikku teavet selle kohta, kui palju on intellektuaalomandi õigusi VKEdel ja milliste raskustega puutuvad nad kokku intellektuaalomandi süsteemist täiel määral kasu saamisel, samuti selle kohta, milline ettekujutus on intellektuaalomandist tarbijatel ja noortel ning kuidas nad käituvad võltsitud ja piraattoodetega. EUIPO ulatuslik teadus- ja avaldamistegevus aitab kujundada ELi ja liikmesriigi tasandi poliitikat. EUIPO määruse kohaselt koostatavad väljaanded on kättesaadavad veebis[9]. EUIPO peab siiski parandama juurdepääsu oma arvukatele väljaannetele. Praegune väljaannete esitlemine ja seonduv otsingufunktsioon ei ole rahuldavad.

[9] https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/observatory-publications.

Oma avaldamistegevusega aitab EUIPO suurendada teadlikkust. EUIPO uuringuid nimetati peaaegu 2 000 avaldatud artiklis ja nende reklaamiväärtus oli 8,3 miljonit eurot. Peale selle on EUIPO investeerinud 1,5 miljonit eurot erinevatesse ulatuslikesse teadlikkuse suurendamise kampaaniatesse. 2018. ja 2019. aastal ellu viidud kampaaniatega jõuti 60 miljoni eurooplaseni.

EUIPO pakub koolitust võltsimise ja piraatluse vastases võitluses osalevatele õiguskaitseametnikele. Koolitust pakutakse koostöös komisjoni asjakohaste õiguskaitseasutustega, nagu nt Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF), muude ELi asutustega (nagu CEPOL, Europol ja Eurojust) ning mitmesuguste liikmesriikide ja rahvusvaheliste ametiasutuste ja organisatsioonidega. EUIPO koolitusprogrammiga on täidetud lünk vajalike teadmiste arendamises. Intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise alast koolitust ei pakuta enam üksnes tolliametnikele. See jõuab ka poltseinike, kohtunike ja prokurörideni, kusjuures koolitusel osalenute keskmine rahulolu määr on 97,4 %.

EUIPO saavutas sisukad tulemused vahendite väljatöötamisel intellektuaalomandi õiguste omajate ja õiguskaitseasutuste jaoks. 2019. aasta lõpuks oli saanud juurdepääsu EUIPO intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise portaalile 63 õiguskaitseasutust, sealhulgas kõik ELi tolliasutused, Europol, OLAF ja 17 liikmesriigi politseijõud. Lisaks muudele funktsioonidele koondab portaal komisjoni talituste kogutud andmed piiril toimunud kinnipidamiste kohta, liikmesriikide õiguskaitseasutuste edastatud andmed siseturul toimunud kinnipidamiste kohta ja enam kui 800 ettevõtja edastatud andmed.

EUIPO-l on oluline roll ELi rahastatavate projektide elluviimisel kolmandates riikides. Avalikus konsultatsioonis ja uuringus hinnati EUIPO rahvusvahelist koostööd üldiselt positiivselt, kuid madalamalt kui EUIPO tegevust muudes valdkondades. Töövõtja sõnul ei olnud mõni sidusrühm teadlik vaatluskeskuse kohustustest kolmandate riikidega tehtava rahvusvahelise koostöö valdkonnas. Seepärast peaks EUIPO tugevdama oma kolmandate riikidega seotud tegevust ja vaatluskeskuse esindajate tehtavat järelevalvet selle tegevuse üle.

Määruse kohaselt peavad liikmesriigid teavitama EUIPOt oma intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise põhimõtetest ning esitama intellektuaalomandiga seotud rikkumisi käsitlevaid statistilisi andmeid ja teavet kohtupraktika kohta. EUIPO on leppinud liikmesriikide esindajatega kokku menetluses, mille tulemusel on olukord paranenud, kuid üldjuhul on endiselt keeruline koguda liikmesriikidelt andmeid, eriti siseturul intellektuaalomandi õigusi rikkuvate kaupade konfiskeerimise ja kohtupraktika kohta.

Üldiselt võttes on EUIPO viinud oma tööprogrammid ellu kavandatud viisil. Väikese osa projektide puhul esines siiski viivitusi, mille põhjuseks oli prioriteetide muutumine. Seepärast peaks EUIPO oma kohustuste täitmiseks tagama, et kõiki kokkulepitud projekte toetatakse piisavate vahenditega.

Hindamise üldtulemus on positiivne. Nii töövõtja uuring kui ka avaliku konsultatsiooni käigus saadud tagasiside osutavad sellele, et EUIPO aitas parandada intellektuaalomandi õiguskaitse tagamist ja saavutada määruse eesmärke.

C. Tõhusus

Määruse eesmärk on tugevdada ja laiendada vaatluskeskuse tegevust, tagades samas selle kestliku rahastamise, tekitamata kulu ELi eelarvele. Vaatluskeskuse viimisega EUIPO alla saavutati mõlemad eesmärgid. Kogu EUIPO tegevust rahastatakse ELi kaubamärkide ja

disainilahenduste süsteemide kasutajate makstavatest tasudest. Määrusega määratud ülesannete täitmiseks eraldab EUIPO vaatluskeskusele igal aastal umbes 5 % oma eelarvevahenditest.

Aastatel 2012–2019 oli vaatluskeskuse keskmine eelarve 9,25 miljonit eurot, sh keskmine personalikulu 3,75 miljonit eurot. Kulutuste tase on võrreldav sarnaste ELi asutuste omaga, näiteks Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskuse (EMCDDA) kulutustega, millele anti 2019. aastal positiivne hinnang[10].

Määrusega saavutatud kasu hulka kuuluvad objektiivsete, usaldusväärsete ja võrreldavate andmete olemasolu intellektuaalomandi väärtuse ning intellektuaalomandiga seotud rikkumiste ulatuse ja mõju kohta, intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise portaalis kättesaadavaks tehtud vahendid, ulatuslikud koolitusprogrammid õiguskaitseametnikele ja alaline raamistik üldsuse teadlikkust suurendavate ELi tasandil koordineeritud meetmete võtmiseks. Peale selle võimaldab vaatluskeskus jagada teavet, teadmisi ja parimaid tavasid ning avaldab piiri- ja valdkonnaülest koostööd hõlbustavat väärtuslikku võrgustikumõju, tuues stabiilses ja püsivas koostööraamistikus korrapäraselt kokku suure arvu ametiasutusi ja sidusrühmi.

EUIPO kulude ja tulude suhe on hea. Koos eelarve ja töötajate arvu kasvuga suurenesid väljundid ning määrusest tuleneva tegevuse elluviimise kulud on kooskõlas sarnaseid ülesandeid täitvate muude ELi asutuste kuludega. Üks riiklik ametiasutus ei suudaks tuua Euroopa tasandil sama kasu. Lisaks leiavad avaliku ja erasektori esindajad, et vaatluskeskuse töös osalemine on kulutõhus.

Töövõtja tehtud uuringus jõuti järeldusele, et hinnatavat määrust rakendati tõhusalt. Uuringu andmetel on sidusrühmad EUIPO määrusest tuleneva tegevuse mõne üksikasja suhtes eri meelt, kuid üldiselt leitakse, et EUIPO tegevuse ja projektidega antakse positiivne panus intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisse, teadlikkuse suurendamisse, teadmiste ja oskusteabe arendamisse ning kõigi asjakohaste sidusrühmade koostöö tugevdamisse, hoides samas kõigi vaatluskeskuse töösse kaasatute kulud (nt ajakulu) võimalikult väikesed. Uuringu kohaselt ei ole mingeid märke sellest, et vaatluskeskusele oleks eraldatud liiga palju vahendeid või et vaatluskeskuse kulutused oleksid määrusega saadud ülesannete täitmisel ebaproportsionaalsed[11].

Nagu eespool märgitud, peaks EUIPO jälgima paremini oma eri algatuste mõju, sealhulgas analüüsima kulusid ja tulusid.

D. Sidusus

Määrusega EUIPO-le antud ülesanded toetavad vastastikku üksteist ja on kooskõlas üldise poliitikaeesmärgiga vähendada intellektuaalomandiga seotud rikkumisi. Suurem hulk faktipõhiseid teadmisi tuleb kasuks koolituse pakkumisel ja teadlikkuse suurendamisel, paremad õiguskaitsevahendid tugevdavad koostööd ja suurendavad tõhusust, suuremad õiguskaitsealased jõupingutused aitavad vähendada intellektuaalomandi õigusi rikkuvate toodete tarnimist ning teadlikkuse suurendamise tulemusel kahaneb nõudlus selliste toodete

[10] Komisjoni teatis „Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskuse (EMCDDA) hindamine 2018. aastal“, 14. mai 2019, COM(2019) 228. EMCDDA on tegutsenud keskmiselt 105 täistööajale taandatud töötaja ja 16 miljoni euro suuruse aastaeelarvega. Erinevalt EUIPO vaatluskeskusest vajab EMCDDA eraldiseisva asutusena täiendavat abipersonali (halduse, inimressursside, taristu, IT-süsteemide jms jaoks).
[11] Technopolis, lk 70.

järele. Intellektuaalomandiga seotud rikkumiste vähendamiseks ELis on vaja tegeleda ka riikide ja piirkondadega, kust on pärit enamik võltsitud tooteid. Töövõtja kogutud ja avaliku konsultatsiooni käigus laekunud arvamustest ilmneb, et määrusega EUIPO-le määratud ülesannete sidususe osas valitseb laialdane üksmeel.

EUIPO konsulteerib oma iga-aastaste tööprogrammide koostamisel ja elluviimisel komisjoni talitustega. Tänu sellele täiendab ja toetab EUIPO tegevus komisjoni tegevust kõnealuses valdkonnas, olgu tegemist autoriõiguste või tööstusomandi õigustega (nagu patendid, kaubamärgid, disainilahendused või geograafilised tähised) ning olgu selle tegevuse keskmes siseturg, ELi piiriala või kolmandad riigid ja piirkonnad. EUIPO pakub väärtuslikku tuge mitme komisjoni algatuse elluviimisel. Näiteks korraldab EUIPO koolitusi ekspertidele, kes teevad intellektuaalomandi eeldiagnostikat, mille komisjon on teinud kättesaadavaks uuenduslikele VKEdele. Samuti aitab EUIPO komisjoni talitustel hõlbustada koostööd, mida õiguste omajad ja internetiplatvormid teevad võitluses võltsitud toodete müümisega veebis. EUIPO aitab komisjonil korraldada tolliasutustele üritusi, kus on tähelepanu keskmes võltsitud toodete impordi peatamine. Samuti täiendab EUIPO eri andmebaaside ja vahendite kaudu (Agorateka, orbteoste andmebaas jne) komisjoni tööd võitluses piraatlusega. Lisaks viib EUIPO kolmandates riikides ellu ELi rahastatavaid intellektuaalomandi õiguste alaseid projekte. EUIPO avaldatud uuringutele osutatakse sageli ELi poliitikadokumentides, nagu 2015. aasta ühtse turu strateegia, 2016. aasta autoriõiguste pakett, 2016. aasta idufirmade algatus ja 2017. aasta intellektuaalomandi pakett. Samuti on EUIPO taganud koostöö asjakohaste ELi asutustega, nagu Europol,[12] Cepol[13] ja Eurojust,[14] eelkõige koolituse valdkonnas. Komisjoni talituste ja EUIPO tiheda koostööga on kantud hoolt selle eest, et EUIPO tegevus on kooskõlas komisjoni prioriteetidega. Sellegipoolest on oluline, et EUIPO teeks oma teavitustegevuses sellised seosed sidusrühmadele selgeks.

E. ELi lisaväärtus

Vaatluskeskuse loomise ja määruse vastuvõtmisega saavutatud tulemused ei oleks olnud võimalikud ilma ELi sekkumiseta. EUIPO-l on märkimisväärne oskusteave ja vahendid, lisaks saab ta korrapäraselt teavet sidusrühmadelt ning mitmesugustelt liikmesriikide ja ELi ametiasutustelt. Sellised rikkalikud vahendid ei ole iseseisvalt tegutsevatele liikmesriikidele kättesaadavad. Liikmesriigid ei oleks saanud tugineda sama suurele hulgale andmetele ning ennekõike ei oleks nad saanud koguda ja hinnata andmeid ühe ühiselt kokku lepitud metoodika alusel. Vahendite killustatuse ning jõudude ühendamist ja parimate tavade jagamist võimaldava platvormi puudumise korral ei oleks liikmesriikide ametiasutustel ja sidusrühmadel nii palju teavet, vahendeid, andmebaase ja tuge, kui neil on praegu. Mastaabisääst, mis on saavutatud kõikide asjassepuutuvate osalejate koondamisega ümber EUIPO, on võimaldanud ellu viia rea algatusi, mis muidu ei oleks teoks saanud.

Nii uuringu kui ka avaliku konsultatsiooni käigus ilmnes väga tugevaid märke sellest, et sidusrühmad näevad määruse ja EUIPO selget lisaväärtust.

Määruse kehtetuks tunnistamise korral lõppeks EUIPO mitut valdkonda ja sidusrühma hõlmava lähenemisviisi rakendamine. Sellega kaoks ELi-ülene teadmusbaas ja vaatluskeskuse võrgustikutegevus ning suureneks liikmesriikide ametiasutuste koormus.

III. KOKKUVÕTE JA SAADUD KOGEMUSED

[12] Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Amet.
[13] Euroopa Liidu Õiguskaitsekoolituse Amet.
[14] Euroopa Liidu Kriminaalõigusalase Koostöö Amet.

Hindamisel, mida toetasid uuring ja avalik konsultatsioon, jõuti järeldusele, et määrus toimib hästi ja EUIPO on täitnud oma ülesandeid rahuldavalt. Hinnang oli positiivne kõigi viie hindamiskriteeriumi osas, ehkki valdkondades, mida on kirjeldatud allpool ja käsitletud veelgi üksikasjalikumalt aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendis, on võimalik teha siiski teatavaid täiustusi.

EUIPO asus täitma oma uusi ülesandeid otsusekindlalt ning tagas vaatluskeskusele kindla taristu: eelarve, oskusteabe, koosolekuruumid, teabevahetusvahendid ja muud vajalikud ressursid. EUIPO on ka laiendanud vaatluskeskuse tegevuses osalevate sidusrühmade võrgustikku, tagades kõige enam intellektuaalomandi rikkumisega kokku puutuvate siseriiklike ametiasutuste kaasamise nii ELi kui ka liikmesriigi tasandil ning erasektori sidusrühmade ja kodanikuühiskonna organisatsioonide osalemise.

Vaatluskeskuse esindajate abiga on EUIPO täitnud kõiki määruses sätestatud ülesandeid. EUIPO töötas välja läbipaistva ja objektiivse metoodika ning tegi pidevalt väärtuslikku teadustööd. EUIPO ja EUIPO partnerite (nt OECD ja Europol) esitatavat teavet peetakse faktitäpseks, objektiivseks, usaldusväärseks ja kindlaks. Seepärast kasutatakse seda mitte üksnes õiguskaitseametnike koolitamisel ning teadlikkuse suurendamise algatuste ja kampaaniate puhul, vaid ka õiguskaistrateegiates ja intellektuaalomandiga seotud poliitikameetmete võtmisel, näiteks VKEde toetamisel. Lisaks on EUIPO töötanud välja vahendid, et hõlbustada võitlust toodete võltsimise ja piraatlusega.

Võltsitud toodete üha suurem importimine ELi näitab, et EUIPO ülesanded on praegu isegi asjakohasemad, kui nad olid määruse vastuvõtmise ajal. EUIPO töö on sidus ELi üldiste poliitikaeesmärkidega edendada innovatsiooni, heaolu ja töökohtade loomist. Võitlus kuritegelike organisatsioonide võltsitud toodete ebaseadusliku tootmise ja levitamisega on ka võitlus tarbijate tervise ja ohutuse ning keskkonna- ja sotsiaalvaldkonna eeskirjade järgimise nimel. EUIPO tegevuse ELi lisaväärtus on suur. Vahendite ja oskusteabe koondamisega ühte ELi tasandi asutusse loodi võimalus saavutada märksa suuremaid väljundeid, kui oleks saavutatud liikmesriigi tasandil. Tegevust, mida EUIPO määruse alusel ellu viib, rahastatakse täielikult EUIPO enda tuludest ja seepärast ei põhjusta see kulusid ELi üldeelarvele. Hindamise käigus jõuti kättesaadavate andmete põhjal järeldusele, et EUIPO on kasutanud kättesaadavaid inimressursse ja rahalisi vahendeid tõhusalt.

Samas selgus hindamisel, et on veel arenguruumi. EUIPO peaks suurendama oma jõupingutusi, et jälgida läbipaistvalt ja ulatuslikult oma määrusest tuleneva tegevuse, eelkõige teadlikkuse suurendamise meetmete võimalikku mõju, ent ka kulutasuvust. Seetõttu tuleks EUIPO aastaaruannetes anda korralik ülevaade määrusega hõlmatud valdkondades ellu viidud tegevusest ja saavutatud tulemustest. EUIPO peaks püüdma varakult kaasata liikmesriikide ametiasutuste ja muude sidusrühmade esindajad oma määrusest tuleneva tegevuse kavandamisse. See kehtib eriti seoses EUIPO tegevusega kolmandates riikides. Hindamine näitas, et sidusrühmade teadlikkus EUIPO tegevusest kolmandates riikides on mõnevõrra puudulik. Oluline on ka see, et EUIPO määrusest tulenevate meetmete kavandamisel ja neist meetmetest teavitamisel võetaks arvesse ELi laiemat intellektuaalomandipoliitika konteksti. Eelkõige tuleb põhjalikult teavitada kolmandates riikides võetavatest EUIPO meetmetest, mis peavad olema kooskõlas komisjoni asjakohaste poliitikapõhimõtetega. Juurdepääsu EUIPO koostatud väärtuslikele väljaannetele saaks parandada, kuna praegune süsteem ei ole rahuldav. Tegeledes üha suurema arvu projektidega, ei ole EUIPO mõnikord saavutanud tulemusi õigeks ajaks, mistõttu ta peaks kandma oma kohustuste täitmiseks hoolt selle eest, et eraldada igale oma iga-aastases tööprogrammis sisalduvale projektile piisavad ressursid. See aitab EUIPO-l vältida olukorda, kus teatud kokkulepitud meetmete elluviimine viibib

ressursside puudumise tõttu. Lisaks on endiselt keeruline koguda liikmesriikide ametiasutustelt andmeid, mistõttu EUIPO peaks ka edaspidi julgustama liikmesriikide ametiasutusi jagama asjakohast teavet, nagu on nõutud määruses, ja toetama nii palju kui võimalik vaatluskeskuse tegevuses osalevate liikmesriikide esindajate tööd selliste andmete kogumisel liikmesriigi tasandil.

Hindamise üldine järeldus on, et määrus on täitnud oma eesmärke. EUIPO tihe koostöö vaatluskeskuse liikmete ja komisjoni talitustega tähendab seda, et ELi asutuste, liikmesriikide ametiasutuste ja õiguste omajate töö intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise valdkonnas on muudetud nüüd lihtsamaks.

EUIPOst on saanud intellektuaalomandi rikkumise vastase võitluse tippkeskus, keskne teadmiste, arengu ja parimate tavade allikas ELis ja rahvusvahelisel tasandil. EUIPO hõlbustab ja hoogustab liikmesriikide ametiasutuste ja õiguste omajate koostööd kõikjal ELis ning annab olulise panuse intellektuaalomandiga seotud komisjoni algatustesse nii ELis kui ka kaugemal.